

Cuprins

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE. ISTORIC	5
Secțiunea I. Istoric	6
Secțiunea II. Drept de autor, brevete, mărci, desene și modele în România	11
OMPI – Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale	14
CAPITOLUL II. DREPTUL DE AUTOR	15
Secțiunea I. Natura juridică a dreptului de autor	16
Secțiunea II. Subiectul dreptului de autor.....	18
Secțiunea III. Obiectul dreptului de autor.....	21
III.1. Opere protejate	21
III.2. Opere excluse de la protecție	33
III.3. Condiții cerute pentru protecția prin drept de autor	33
Secțiunea IV. Conținutul dreptului de autor	46
IV.1. Drepturile morale ale autorului unei opere	47
IV.2. Drepturile patrimoniale ale autorului unei opere	56
Secțiunea V. Limitele exercitării dreptului de autor.....	70
Secțiunea VI. Copia privată și remunerația compensatorie pentru copia privată.	
Dreptul de citare	74
VI.1. Copia privată.....	74
VI.2. Remunerația compensatorie	75
VI.3. Dreptul de citare.....	78
Secțiunea VII. Durata dreptului de autor.....	79
Secțiunea VIII. Drepturile conexe drepturilor de autor	85
VIII.1. Noțiuni generale	85
VIII.2. Natura juridică a drepturilor conexe dreptului de autor	88
VIII.3. Titularii drepturilor conexe dreptului de autor	89
VIII.4. Obiectul de protecție	89
VIII.5. Durata și transmisiunea drepturilor conexe și a drepturilor <i>sui-generis</i>	92
VIII.6. Remunerația unică echitabilă și remunerația compensatorie	93
Secțiunea IX. Gestiunea drepturilor de autor și a drepturilor conexe.....	95
Secțiunea X. Oficiul Român pentru Drepturile de Autor	101
Secțiunea XI. Dreptul de autor și regimul matrimonial.....	102
Secțiunea XII. Cesiunea dreptului de autor	104
XII.1. Contractul de cesiune.....	105
XII.2. Contractul de editare.....	109
XII.3. Contractul de reprezentare teatrală sau de execuție muzicală	114
XII.4. Contractul de închiriere	116
XII.5. Contractul de comandă	116
Secțiunea XIII. Răspunderea juridică în materia dreptului de autor.....	118
XIII.1. Răspunderea civilă	120
XIII.2. Răspunderea administrativă	127

XIII.3. Răspunderea penală.....	128
Proprietatea industrială.....	147
CAPITOLUL III. BREVETUL DE INVENȚIE.....	149
Secțiunea I. Istoric. Noțiune. Clasificare.....	149
Secțiunea II. Subiectul dreptului de protecție.....	156
Secțiunea III. Obiectul dreptului de protecție.....	157
III.1. Noutatea invenției.....	157
III.2. Activitatea inventivă.....	159
III.3. Aplicabilitatea industrială.....	159
III.4 Invenții nebrevetabile.....	160
Secțiunea IV. Procedura de brevetare.....	164
IV.1. Înregistrarea cererii de brevet.....	165
IV.2. Examinarea condițiilor de fond și de formă.....	168
IV.3. Eliberarea brevetului.....	169
IV.4. Modelul de utilitate.....	170
IV.5. Certificatul Suplimentar de Protecție.....	171
IV.6. Protecția noilor soiuri de plante.....	172
Secțiunea V. Invențiile de serviciu.....	173
Secțiunea VI. Brevetarea în străinătate.....	175
Secțiunea VII. Drepturi și obligații ce decurg din realizarea unei invenții.....	181
VII.1. Dreptul exclusiv de exploatare.....	182
VII.2. Dreptul la despăgubire.....	183
Secțiunea VIII. Transmiterea drepturilor privind invenția.....	184
VIII.1. Cesiunea drepturilor privind invenția.....	184
VIII.2. Licența drepturilor privind invenția.....	185
Secțiunea IX. Încetarea drepturilor ce decurg din realizarea unei invenții.....	186
Secțiunea X. Apărarea dreptului la brevet prin mijloace de drept penal.....	189
X.1. Însușirea fără drept, în orice mod, a calității de inventator.....	190
X.2. Apărarea dreptului la brevet prin acțiunea în contrafacere.....	190
X.3. Divulgarea de către personalul OSIM.....	194
CAPITOLUL IV. MĂRCILE ȘI INDICAȚIILE GEOGRAFICE.....	195
I. MĂRCILE.....	195
Secțiunea I. Definiție. Sediul materiei.....	195
Secțiunea II. Clasificarea mărcilor. Funcțiile mărcilor.....	199
II.1. Caracterele mărcii.....	199
II.2. Funcțiile mărcii.....	200
II.3. Clasificarea mărcilor.....	201
Secțiunea III. Condiții pentru dobândirea dreptului la marcă.....	212
III.1. Semnul trebuie să fie susceptibil de o reprezentare.....	213
III.2. Semnul să fie distinctiv.....	214
III.3. Semnul să fie licit.....	218
III.4. Semnul să fie disponibil.....	218

Secțiunea IV. Subiectul dreptului la marcă	218
IV.1. Subiectul dreptului la marca colectivă	219
IV.2. Subiectul dreptului la marca de certificare.....	219
Secțiunea V. Înregistrarea mărcii	219
V.1. Cererea de înregistrare și depozitul național reglementar	220
V.2. Dreptul de prioritate	220
V.3. Prima etapă de examinare a cererii de înregistrare.....	221
V.4. Examinarea pe fond. Observații și opoziții	221
V.5. Înregistrarea mărcii și publicarea acesteia în BOPI	224
V.6. Durata protecției mărcii.....	224
V.7. Reînnoirea mărcii	224
Secțiunea VI. Drepturi conferite de marcă	225
Secțiunea VII. Transmiterea dreptului la marcă	228
VII.1. Cesiunea dreptului la marcă.....	228
VII.2. Licența dreptului la marcă	229
VII.3. Alte modalități de transmitere a dreptului la marcă.....	231
Secțiunea VIII. Stingerea dreptului la marcă.....	232
Secțiunea IX. Apărarea dreptului la marcă.....	234
IX.1. Observații scrise.....	234
IX.2. Opoziția.....	235
IX.3. Contestația.....	235
IX.4. Acțiunea civilă	236
IX.5. Apărarea mărcilor prin mijloace de drept penal. Contrafacerea mărcilor.....	236
Secțiunea X. Marca, numele comercial și numele de domeniu	248
Secțiunea XI. Marca în UE.....	251
II. INDICAȚIILE GEOGRAFICE	253
Secțiunea I. Noțiuni generale.....	253
Secțiunea II. Cererea și procedura de înregistrare. Durata protecției	257
Secțiunea III. Stingerea dreptului asupra indicației geografice	258
CAPITOLUL V. DESENE ȘI MODELE	260
Secțiunea I. Noțiuni generale.....	260
Secțiunea II. Subiectul protecției.....	267
Secțiunea III. Obiectul protecției și condițiile protecției	268
III.1. Noutatea	268
III.2. Caracterul individual.....	270
III.3. Sunt excluse de la protecție desenele sau modelele	271
Secțiunea IV. Înregistrarea desenului sau modelului. Durata protecției.....	271
Secțiunea V. Drepturile conferite de titlul de protecție	273
V.1. Dreptul exclusiv de exploatare	274
V.2. Dreptul la despăgubiri	275
V.3. Obligațiile titularului certificatului de protecție pentru un desen sau model.....	275
Secțiunea VI. Transmiterea drepturilor privind desenele și modelele.....	275

VI.1. Contractul de cesiune	276
VI.2. Contractul de licență	276
VI.3. Transmiterea prin succesiune legală sau testamentară.....	276
Secțiunea VII. Apărarea drepturilor asupra desenelor și modelelor.....	277
Secțiunea VIII. Încetarea dreptului de exploatare a desenului sau modelului.....	280
Secțiunea IX. Înregistrarea unui desen sau model în alte state.....	281
CAPITOLUL VI. TOPOGRAFII DE CIRCUITE INTEGRATE	283
CAPITOLUL VII. CONVENȚIILE INTERNAȚIONALE CU ROL DEOSEBIT ÎN CREAREA UNUI CADRU UNITAR DE PROTECȚIE A DREPTURILOR DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ.....	285
BIBLIOGRAFIE	297

Capitolul I

NOȚIUNI INTRODUCATIVE. ISTORIC

„Proprietatea intelectuală desemnează ansamblul drepturilor exclusive acordate asupra creațiilor intelectuale”¹.

Convenția de la Stockholm din 1967 (de constituire a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale – O.M.P.I), reglementează în art. 2 conținutul **proprietății intelectuale**: „drepturile referitoare la operele literare, artistice și științifice, interpretările artiștilor interpreți și executanți, fonogramele și emisiunile radiofonice, invențiile din toate domeniile activității umane, descoperirile științifice, desenele și modelele industriale, marca de fabrică, marca de comerț, marca de serviciu, numele și denumirile comerciale, protecția împotriva concurenței neloiale și toate acele drepturi care privesc activitatea intelectuală în domeniile industrial, științific, literar și artistic”.

Dreptul proprietății intelectuale cuprinde astfel, atât drepturile de autor, cât și drepturile asupra brevetelor de invenție, cele privind mărcile și indicațiile geografice, drepturile asupra modelelor și desenelor, drepturile asupra topografiilor de circuite integrate. Aceste drepturi de proprietate intelectuală, reglementate în principiu de legislațiile naționale încep să fie tot mai amplu obiect al normelor comunitare și internaționale pentru uniformizarea aplicării acestora.

Chiar dacă este un domeniu relativ nou, în zilele noastre proprietatea intelectuală are și i se acordă o importanță deosebită. Marele specialist, profesorul Roș V. descrie în cartea sa, „Dreptul proprietății intelectuale”² istoricul acestei materii, despre care tot domnia sa spune că este „pasionantă, vie și subtilă”.

Nu ne-am putea imagina astăzi viața fără creație, fără cărți, fără telefoane, calculatoare, fără internet, televizoare, avioane, mașini sau medicamente.

Așa cum se arată în *Convenția de la Paris asupra protecției și promovării diversității culturale* (2005)³, există o obligație de a ocroti și a păstra diversitatea, culturală, acest patrimoniu comun al umanității. Activitatea creativă trebuie protejată pentru că ea este de fapt elementul esențial al evoluției unei societăți, unei economii, unui popor. Dezvoltarea Internetului și a noilor tehnologii de informare și comunicare, explozia descărcărilor ilegale de conținut datorită vitezei de conectare la Internet a dus și la o dezvoltare colosală a activității creatoare. Însă, revoluția și evoluția tehnologiei trebuie însoțită de revoluția și evoluția legii.

Au trecut mai mult de 2000 de ani de la inventarea modului de fabricare a hârtiei în China⁴, peste 500 de ani de la inventarea tiparului cu litere mobile de către Gutenberg în Germania, peste 200 de ani de la adoptarea primei legi a copyright-ului în Anglia, și,

¹ Parlamentul European, Fișe descriptive despre Uniunea Europeană, *Proprietatea intelectuală, industrială și comercială*, 2020.

² V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale*, vol. I. *Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui-generis*, Ed. C.H. Beck, București, 2016, pp. 3-127.

³ Legea nr. 248/2006, text publicat în M. Of. nr. 559 din 28 iunie 2006.

⁴ Hârtia era folosită deja în China în jurul anului 200 î.Hr.

chiar dacă există în toate statele reglementări pentru a evita încălcarea dreptului autorului unei opere, a unei invenții, mărci sau model/desen, tot mai mulți titulari sunt prejudiciați.

Denumirea sub care noi astăzi studiem această materie, **proprietatea intelectuală**, este și aceasta foarte discutată, comentată și disputată. Cert este că se consideră că a fost tradus cuvântul „property” din engleză în franceză – „propriété” – în locul cuvântului „ownership”. Însă, chiar dacă sunt destul de multe voci, chiar și în prezent care susțin modificarea acestei denumiri cu cea de *dreptul creației intelectuale* sau *drepturi intelectuale*, convențiile internaționale rămân fidele denumirii clasice (nu se poate pune semnul egal între rezultatul creației intelectuale și bunurile care reprezintă obiectul proprietății în dreptul comun). Putem afirma că noțiunea dreptului de proprietate intelectuală are o evoluție istorică îndelungată dar și controversată, care nici astăzi pe plan mondial nu și-a găsit o definiție unanim acceptată.

În cadrul dreptului proprietății intelectuale vorbim, așa cum am amintit, despre dreptul de autor și drepturile conexe și despre proprietatea industrială. Unii autori au propus excluderea indicațiilor geografice, a denumirilor de origine sau a numelor comerciale din categoria proprietății intelectuale. În ciuda controverselor amintite, acest domeniu merge spre o consolidare mai degrabă decât spre o dispariție. Secolul XIX-lea este acela în care, în principal francezii și germanii, au dezvoltat conceptul de „*proprietate literară și artistică*”. În secolul XX, domeniul drepturilor de autor este extins la noi forme de lucrări, precum cinema sau jocuri video sau la creațiile utilitare (software, modele sau baze de date).

În zilele noastre *proprietatea intelectuală* are un rol deosebit de important în cadrul comerțului și al investițiilor⁵. Activele proprietății intelectuale sunt utilizate în întreaga lume în scopul dezvoltării și competitivității și sunt considerate „pietrele de temelie ale economiei de astăzi”⁶. Un sistem de proprietate intelectuală bine pus la punct și echilibrat reprezintă un motor pentru investițiile în inovare și dezvoltare economică.

Secțiunea I

Istoric

Proprietatea intelectuală este reglementată destul de târziu dacă ne raportăm la recunoașterea drepturilor care a avut loc mult mai devreme. Istoria proprietății intelectuale trebuie analizată în funcție de ramurile cele mai dezvoltate și anume dreptul de autor, invențiile și mărcile, acestea făcându-și apariția încă din perioada Renașterii⁷.

⁵ Sectoarele industriale care utilizează intensiv DPI reprezintă 93% din totalul exporturilor UE de mărfuri către restul lumii, EUIPO, *2019 Status report on IPR infringement, Why IP rights are important, IPR infringement and the fight against counterfeiting and piracy*, 2019, p. 9, disponibil online la adresa <https://euipo.europa.eu>.

⁶ Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor. *Valorificarea la maximum a potențialului inovator al UE Un plan de acțiune privind proprietatea intelectuală care să sprijine redresarea și reziliența UE*, Bruxelles, 25 noiembrie 2020 COM(2020) 760 final, p. 1.

⁷ A. Schwabach, *Intellectual Property: A Reference Handbook*, ABC-Clio Inc, 2007, p. XIV.

Descoperirea focului (acum 790.000 de ani în Israel, după alte opinii chiar acum 1 milion de ani în Africa de Sud) aduce cu sine nașterea și dezvoltarea a mii de obiceiuri și îndeletniciri. Invenția hârtiei, a creionului, a plugului, a războiului de țesut, a armelor de foc, a calculatorului sau a medicamentelor ne-a făcut să avem o viață mult mai simplă⁸.

Kong Qiu sau Kong Fuzi – Confucius (cel care a dat naștere unui concept filozofic sistemic, un mod de gândire bazat pe dezvoltare personală și studiu profund, creator a unor discursuri, aforisme, reflecții păstrate și astăzi) a declarat că „*nu a creat și nu a scris nimic original*”⁹. În acea perioadă tot ce se crea era considerat de inspirație divină, nu exista ideea de a proteja autorul.

Arabii au contribuit la dezvoltarea creației prin înființarea universităților. Pentru aceștia, toată creația se naște din Coran, datorită lui Allah.

Perioada grecilor și romanilor ne demonstrează existența mijloacelor de protecție a celor ce creează. Publius Terentius Afer, ar fi spus: „*nu s-a spus nimic care să nu fi fost spus mai înainte*”, iar Solomon în Ecleziastul a scris în 935: „*ceea ce a mai fost, aceea va mai fi și ceea ce s-a întâmplat se va mai petrece căci nu este nimic nou sub soare*”. Cei doi filozofi celebri, Platon și Aristotel au fost acuzați că s-au inspirat din operele altora¹⁰.

În cetatea Sybaris, cu 600 de ani î.Hr. se recunoștea inventatorul unui nou fel de mâncare un drept exclusiv pe durata unui an¹¹.

În Roma Antică cei care își însușeau calitatea de autor plagiind, erau ironizați public. Neexistând o sancțiune concretă, aceștia erau demascați în public¹². Imitatorii erau considerați „*turmă de sclavi*”. Cei care își însușeau dreptul altui autor erau considerați nevrednici.

Este cert că marile personalități culturale ale vremurilor au influențat concepția despre proprietate intelectuală. Chiar dacă nu exista această protecție a creatorilor, operele lor au rămas deosebit de importante.

În perioada Evului Mediu copierea manuscriselor a fost apanajul mănăstirilor și călugărilor și apoi a universităților. Și în aceste timpuri, creația se considera că vine de la divinitate, autorul neavând calitatea de creator (editorii obțineau bani, autorii doar „*glorie și renume*”).

⁸ În Egipt, Thoth, zeul înțelepciunii și cunoașterii, care personifica esența gândirii creatoare și cunoașterea divină ar fi inventat scrisul, diviziunea timpului, calendarul, magia, calculul matematic. În China antică s-a inventat fabricarea hârtiei, abacul, praful de pușcă, seismograful, busola, roaba, s-au scris și s-au copiat multe lucrări, V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 56.

Diamond Sutra este considerat cel mai vechi exemplar tipărit pe lemn – China 868. Se găsește acum în colecția British Library.

⁹ V. Roș, *Dreptul de autor...op. cit.*, p. 56.

¹⁰ Platon ar fi cumpărat de la Philolaus cărți pe care le-a plagiat. Și alți filozofi au afirmat: „*Ce este Platon dacă nu un Moise care vorbește limba attica?*” R. Pop, *Platon, despre revelație și plagiat. O privire generală*, Revista Philologica Jassyensia”, An X, Nr. 1 (19), 2014, Supliment, pp. 649-658, disponibil online la adresa <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A8109/pdf>.

Discursurile lui Platon au fost plagiate de Hermodorus care le-a vândut în străinătate (Cicero l-a numit din această cauză „*Hemorodus, traficanțul dialogurilor*”). Și în cazul marilor filozofi greci exista concepția că ceea ce creau venea de la divinitate, era un dar al zeilor.

¹¹ V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 60.

¹² C.R. Romițan, *Nașterea și evoluția dreptului de autor*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 49. În aceeași carte se arată că Jean-Luc Henning, în lucrarea *Apologia plagiatului* susținea că Marțial critică *nu atât plagiatul, cât contrafacerea care este un furt financiar*.

Johannes Gensfleisch (Gutenberg 1400-1468) inventează în 1445 tiparul cu litere mobile, (s-a dovedit că acesta exista în Coreea cu 200 de ani înainte și mai devreme în China¹³), ceea ce a făcut să fie editată Biblia în limba latină. El inventează și cerneala tipografică și matrițele, însă nu primește niciun beneficiu din exploatarea acestora în schimb, realizarea deosebită este scăderea prețului cărților și răspândirea acestora.

Mai târziu în timp, în legea invențiilor din 1474 – „*Parte Venetiana*” – din Republica Venețiană, i se recunoaște inventatorului un drept exclusiv de exploatare pe teritoriul statului pe o durată de 10 ani. Cel care contrafacea invenția putea fi condamnat de o comisie specială la o amendă de 100 de ducati și distrugerea invenției contrafăcute¹⁴. S-au acordat astfel primele brevete pe perioade de la 5 ani până la 70 de ani.

În *Anglia*, introducerea tiparului cu litere mobile duce la posibilitatea copierii textelor. După modelul adoptat de Coreea, cu 200 de ani mai devreme, guvernul britanic acordă unei companii un monopol regal de publicare a cărților care a durat până în 1695. Filozoful John Locke (părintele iluminismului) a militat pentru încetarea monopolurilor editorilor și librarilor. În 1518 se acordă primul privilegiu prin care se interzice „*retipărirea unei cărți imprimate de către alții decât tipograful original*”¹⁵.

Prima lege care a consfințit într-o anumită măsură dreptul autorilor este Statutul Reginei Anna (*Statute of Anne*), denumită **prima lege a copyright-ului**, din anul 1709. Astfel, tipărirea cărților fără acordul autorului reprezenta o încălcare a drepturilor proprietarilor (pedeapsa fiind plata unui penny pentru fiecare foaie a cărții¹⁶). S-a introdus ulterior și dreptul de a tipări și formalitatea depozitului pe care îl cunoaștem în zilele noastre, adică înregistrarea cărților în Registrul Companiei papetarilor înainte de publicare și depunerea unui exemplar la Biblioteca Regală și la Bibliotecile Oxford și Cambridge. Perioada de protecție era de 14 ani și putea fi prelungită cu încă 14 ani. Copyright-ul reprezenta libertatea de tipărire, retipărire și vânzare a unei cărți¹⁷.

În *Franța*, primul privilegiu a fost acordat de regele Ludovic al XII-lea în anul 1508 pentru tipărirea unei cărți. Regele Francisc I a stabilit autorizarea prealabilă a tipăririi și vânzării cărților prin acordul Universității și Facultății de Teologie de la Paris. De asemenea, se instituie depozitul legal. Se publică în același timp un Index al cărților interzise în Franța (cei care dețineau sau tipăreau astfel de cărți erau arși pe rug, fiind considerați erezi¹⁸). Carol al IX-lea, fiul lui Catherina de Medici, a dat o ordonanță în

¹³ În China a fost inventat primul tipar cu caractere mobile confecționate din porțelan, C.R. Romițan, *Nașterea... op. cit.*, p. 83.

¹⁴ V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 71.

¹⁵ A. Duțu, *Dimensiunea umană a istoriei*, Ed. Meridiane, București, 1986, p. 292.

¹⁶ În anul 1734 pictorul englez William Hogarth (prim pictor al Curții Regale) câștigă un proces ce are ca obiect reproducerea lucrărilor sale și pune bazele adoptării unei legi de protecție a pictorilor ce conținea un monopol de exploatare pentru o durată de 14 ani. Legea s-a numit *L'Engraving Act* sau *Legea lui Hogarth*, în V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, pp. 75-76.

¹⁷ A.P. Seucan, *Drepturile morale și drepturile patrimoniale de autor*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 11.

¹⁸ În Paris au fost arși pe rug împreună cu saci de cărți doi tipografi și un librar, în C.R. Romițan, *Nașterea... op. cit.*, p. 121.

1563 prin care a interzis orice tipăritură fără acordul regelui, pedeapsa fiind spânzurarea și sugrumarea (ulterior, Parlamentul a stabilit doar pedeapsa confiscării totale a bunurilor).

În Franța funcționa sistemul privilegiilor¹⁹. În anul 1586 baronul Simon Marion de Druy, de profesie avocat, a reușit să obțină anularea unui astfel de privilegiu de librărie pentru o lucrare a poetului Marc Antoine Muret realizată după opera lui Seneca. Chiar dacă acest moment este considerat unul de cotitură pentru recunoașterea dreptului de autor, puterea editorilor dată în primul rând de forța lor financiară a rămas destul de mare²⁰.

Abia la sfârșitul sec al XVIII-lea se dezvoltă conceptul de drept de autor, pe considerentul că acesta oferă societății prin scrierile lor mai mult decât o fac librării. Moștenitorii lui La Fontaine (avocat în baroul din Paris) obțin în anul 1761 un privilegiu personal pentru publicarea „*Fabulelor*”, arătând că dreptul de autor este o proprietate (chiar dacă autorul vânduse privilegiul asupra operei sale unui librar). În anul 1789 au fost abolite toate privilegiile.

În anul 1777 este adoptat un Cod al proprietății literare (în timpul lui Ludovic al XVI-lea) ce conținea un privilegiu sub forma unui monopol al autorilor²¹. Acesta nu a supraviețuit mult, dar pe baza lui au fost adoptate ulterior reglementări importante în domeniu (în anul 1791, o lege a spectacolelor prin care se acordă autorilor dramatici un monopol al exploatării pentru reprezentarea operelor lor. Au urmat legile din 1793, 1794. În 1810 este adoptată o reglementare prin care drepturile succesorilor autorului erau prelungite de la 10 la 20 de ani).

Actualul Cod al proprietății intelectuale francez (CPI) datează din 1992 – Legea nr. 92-597.

În *Germania* filozofii Kant, Fichte, Hegel și Schopenhauer au cercetat problematica dreptului de autor. Se considera că autorul se identifică cu opera sa, astfel, atingerea adusă operei este o atingere adusă autorului. Și aici a existat perioada în care librării dețineau monopolul asupra operelor odată ce autorii le cedau acestora. Autorul avea dreptul de a împiedica orice atingere adusă operei sale. Aici funcționa sistemul privilegiilor (Prusia, Bavaria, Austria): Goethe cere Adunării federale în anul 1825 un privilegiu pentru toate operele sale, primind 39 de privilegii pe tot teritoriul Germaniei.

În anul 1837 este adoptată în Prusia *Legea pentru protecția operelor de știință și artă împotriva retipăririi și falsificării*, în care dreptul de autor este văzut ca un drept exclusiv

¹⁹ Acest sistem avea scopul de a menține monopolul tipografilor și al librarilor. Privilegiile erau acordate pe perioade cuprinse între 3 și 10 ani, după care orice editor putea publica acea operă, în A. Speriusi Vlad, *Drepturile patrimoniale în proprietatea intelectuală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 126.

²⁰ În anul 1660 este acordat un privilegiu de editură pentru tipărirea și vânzarea unei cărți a lui Molière, în ciuda refuzului acestuia de a publica opera respectivă („*Prețioasele ridicole*”), V. Roș, *Dreptul de autor...* op. cit., pp. 72-73.

Privilegiile creau posibilitatea ca editarea cărților să poată fi controlată ușor, mai târziu apărând chiar un „*Index Librorum Prohibitorum et Expurgatorum*” ce conținea cărțile ce erau interzise pe motive de erezie, imoralitate, incorectitudine politică.

²¹ Nu este vorba despre o lege care protejeze de fapt veniturile autorului, ci integritatea operei sale împotriva distorsiunilor frecvente cunoscute la vremea respectivă în interpretarea actorilor sau în procesul de tipărire.

oferit pe o perioadă de 10 ani, prelungită durată apoi la 30 de ani. Apar și alte legi care protejează compozițiile muzicale, desenele, operele dramatice, operele de artă fotografică. În 1877 este adoptată Legea cu privire la brevetele de invenție.

În S.U.A. sistemul de protecție se numește *copyright*²², acesta deosebindu-se de cel european prin accentul pus pe interesele consumatorului, științei, industriei, nu neapărat ale autorului (nici jurisprudența instanțelor din S.U.A. nu este unitară, fiind regăsite ambele situații)²³. Importantă este dezvoltarea economică ce se poate realiza datorită creației omului. Sistemul presupune îndeplinirea unor formalități speciale. Constituția S.U.A.²⁴ a împuternicit Congresul să promoveze progresul științei și al artelor utile asigurând autorilor și inventatorilor, dreptul la scrierile și invențiile lor pentru o perioadă limitată de timp. În ceea ce privește brevetele, legislația modernă revine la Statutul monopolurilor din 1624, prin care Parlamentul a conferit inventatorilor dreptul exclusiv la invențiile lor timp de 14 ani.

Noah Webster este cel care după 1780 pune bazele unei mișcări de lobby în vederea adoptării unei legi pentru protejarea autorilor. Chiar dacă au apărut astfel de legi în câteva state americane, în 1790 este adoptată prima lege a *copyright*-ului, inspirată din legea Reginei Anna. Subiectul principal al legii este publicul și nu autorul în sine.

Adoptarea *The Copyright Act* din 1909 a constituit un moment important în sistemul american al protecției dreptului de autor²⁵. Legea a fost abrogată și înlocuită de Legea drepturilor de autor din 1976.

În anul 1989 S.U.A. aderă la Convenția de la Berna, astfel sistemul american apropiindu-se mai mult de cel european. Și în legislația S.U.A., *Copyright Law of the United States* din 2016²⁶ este prevăzută constituirea depozitului, înregistrarea la Copyright Office, rezerva. Fie că este vorba despre poezie, filme, jocuri video, piese, tablouri, partituri, spectacole muzicale înregistrate, romane, coduri software, sculpturi, fotografii, coregrafie, proiecte arhitecturale, acestea trebuie fixate pe un suport, trebuie să aibă o formă fizică. Opera trebuie să fie originală și rezultatul unui efort creator al autorului.

²² Conceptul de *copyright*, în sensul modern al cuvântului își are originea în Coreea, în anii 1880. Copyright înseamnă dreptul exclusiv de a face copii după o lucrare. Astăzi, termenul include mai multe drepturi printre care acela de a publica, de a distribui o operă, de a interpreta sau a afișa o lucrare, de a transmite o operă în format digital, Copyright Act of 1976 17 U.S. Code § 106 – *Exclusive rights in copyrighted works* (Copyright Act este codificat în titlul 17 din Codul Statelor Unite, iar Regulamentele Oficiului pentru Drepturi de Autor sunt codificate în Titlul 37 din Codul Regulamentelor Federale.). Pe lângă drepturile amintite, numite *economical rights*, se recunosc și *drepturi morale* ale autorului operei: dreptul de a fi recunoscut ca autor al operei, de a decide când se aduce opera la cunoștința publică, dreptul de a împiedica denaturarea operei. Aceste drepturi morale nu sunt în mod tradițional protejate de reglementările *copyright*-ului american, cu excepția unor drepturi morale în operele de artă, Copyright Act of 1976 (17 U.S. Code § 106A).

²³ V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 90.

²⁴ Articolul I, secțiunea 8, Clauza 8.

²⁵ Potrivit acestei legi, lucrările sunt protejate prin drepturi de autor pentru o perioadă de 28 de ani de la data publicării. Se prelungeste termenul de reînnoire anterior, cel de 14 ani (în vigoare începând cu Legea drepturilor de autor din 1831) la 28 de ani, pentru un maxim de 56 de ani.

²⁶ A se vedea <https://www.copyright.gov/title17/title17.pdf>.

Legea privind furtul electronic *No Electronic Theft Act* (NET Act) este o lege federală adoptată în 1997 care prevede urmărirea penală a persoanelor care se angajează în încălcarea drepturilor de autor în anumite circumstanțe, chiar și atunci când nu există un profit monetar sau un beneficiu comercial din încălcare. Pedepsele maxime pot fi de cinci ani închisoare sau amenzi.

The Protecting Lawful Streaming Act adaugă o nouă secțiune 2319C la titlul 18 din Codul penal al S.U.A. ce vizează serviciile comerciale de piraterie în scopuri comerciale, care fac bani din transmiterea ilegală de materiale protejate prin drepturi de autor²⁷.

Secțiunea II

Drept de autor, brevete, mărci, desene și modele în România

În **România**, dacă vorbim despre *dreptul de autor*, trebuie să amintim cea mai veche scriere de mână, *Evangheliarul lui Nicodim* din anul 1405. Prima carte tipărită în Țările Române este Liturghierul din anul 1508 (tipograful Macarie la Mănăstirea Dealu). Prețurile cărților erau foarte mari la vremea aceea.

În timpul lui Alexandru Ioan Cuza este adoptată *Legea presei* (1862)²⁸ cu un *Regulament de aplicare*. Se spune că legea o copiază pe cea franceză din anul 1793. Legea recunoștea trei categorii de autori de opere artistice care puteau beneficia de drepturi de proprietate literară: scriitorii, compozitorii, pictorii și desenatorii. Autorii erau obligați să depună un număr de exemplare al lucrării la Ministerul Instrucțiunii Publice pentru constatarea dreptului de proprietate (formalitatea depozitului). Aceștia se bucurau de dreptul de a reproduce și vinde operele lor ca de o proprietate pe tot parcursul vieții sau de dreptul de a transmite această proprietate. Tipărirea sau reproducerea fără consimțământul autorului era pedepsită cu o amendă în valoarea a 1000 de exemplare și confiscare. Drepturile se transmiteau și prin moștenire pe o perioadă de 10 ani. Era obligatorie și constituirea depozitului național reglementar.

Ulterior, printr-o lege din 1904 (*Lege pentru obligațiile atelierelor de arte grafice*), efectuarea depozitului nu condiționa protecția autorului operei respective²⁹.

Din păcate, după adoptarea *Constituției din 1866* au existat soluții diferite ale instanțelor române. Astfel, deși se recunoaște existența proprietății literare, nu sunt impuse sancțiuni³⁰.

²⁷ Legea vizează în mod specific site-urile comerciale sau cu scop lucrativ care funcționează ca „servicii de transmisie digitală”, și care transmit materiale protejate prin drepturi de autor fără autorizarea deținătorilor acestor drepturi. Se introduce astfel sancțiunea pedepsei penale în cazul acestor încălcări.

²⁸ Monitorul – Jurnalul Oficial al Principatelor Unite nr. 81/13 aprilie 1862.

Art. 1: „Autorii de tot felul de scrieri, compozitori de muzică, sau desenatorii, cari vor săpa sau litografia tablourile ori desenerile lor, în tot cursul vieții lor, se vor bucura ca de o proprietate a lor de dritul exclusiv de a reproduce și a vinde operele lor în tot Principatul, sau de a trece către alții această proprietate a lor, fiindu-le acest drit recunoscut după legile în ființă”.

Art. 2: „Moștenitorii acestora sau cesionarii cără care au trecut dritul lor, se vor bucura de același drit, în termen de 10 ani, după moartea autorului sau compozitorului”.

²⁹ Publicată în Anuarul Industriei Grafice.

³⁰ V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 108.

În anul 1906 a avut loc la București primul Congres internațional al proprietății literare și artistice (au participat C. Hamangiu, G. Enescu, Sp. Haret) care a influențat procesul legislativ în materie. În anul 1912 este recunoscută drept lege *Statutele Societății Scriitorilor Români* din 1909 care avea și un *Regulament de aplicare* (după modelul francez: „*Statuts de la Societe des gens de lettres*”). Scopul declarat al Societății era „apărarea drepturilor și intereselor morale și materiale ale scriitorilor”.

Pe baza proiectului de lege a proprietății literare și artistice a lui C. Hamangiu în 1923 a fost promulgată *Legea nr. 126 asupra proprietății literare și artistice*³¹. Noutatea este recunoașterea protecției dreptului autorilor români dar și a celor străini. Aceștia puteau să le publice, să decidă reprezentarea, traducerea, vinderea, donarea sau să dispună prin testament de operă (adică dreptul de proprietate asupra operei). Legea arată că „*dreptul moral de control nu se poate cesiona*”. „*După moartea autorului, moștenitorii săi (...) precum și cesionarii lor, se vor bucura timp de 30 de ani de aceleași drepturi de cari s-a bucurat autorul*” (art. 4).

Legea nr. 126 este urmată cronologic de Decretul nr. 321/1956³² privind drepturile de autor. Acesta enumeră în conținutul său drepturile morale și patrimoniale de care beneficiază autorul (conținutul dreptului de autor este expus în art. 3). Drepturile patrimoniale se transmit descendenților pentru o perioadă de 50 de ani, iar soțului și ascendenților pe tot timpul vieții lor. Legea folosește sintagme ca exercițiul drepturilor, opere de creație intelectuală, iar nu pe cel de proprietate întâlnit anterior.

În ceea ce privește latura **invențiilor**, primul document care atestă însă acordarea unui privilegiu îl regăsim în anul 1921, acordat pentru procedee de extragere și prelucrare a minereului de fier³³. În Țara Românească, Mircea cel Bătrân acordă un privilegiu Mănăstirii Tismana în anul 1391 pentru exploatarea unei mori, iar în Moldova găsim un privilegiu datând din anul 1402 pentru exploatarea unei instalații de produs bere (sladniță), acordat Mănăstirii Moldovița.

Regulamentele Organice 1831/1832 reprezintă primele reglementări în domeniul invențiilor pe teritoriul țării noastre. Deși prin acestea au fost înlăturate privilegiile, au mai fost acordate drepturi exclusive în principal pentru dezvoltarea industriei³⁴.

³¹ B. Of. nr. 68 din 28 iunie 1923, disponibil online la adresa [http://www.orda.ro/fisiere/legi/Legea nr. 126 din 1923.pdf](http://www.orda.ro/fisiere/legi/Legea_nr_126_din_1923.pdf).

Art. 2: „Autorii de tot felul de scrieri literare sau științifice, compozitorii de muzica, pictorii, desenatorii, sculptorii, arhitecții, gravorii, în fine toți creatorii de opere intelectuale, sub orice formă și alcătuire s-ar manifesta ele, se vor bucura în tot timpul vieții, ca de o proprietate a lor, de dreptul exclusiv de a publică, reprezenta sau executa, a autoriza traducerile, adaptările și reproducerile în orice mod, a exploata singuri sau a vinde operele lor, în total sau în parte, a le dăruia sau a le transmite altora prin testament”.

³² B. Of. nr. 18 din 27 iunie 1956, disponibil online la adresa http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=8999.

Art. 2: „Este autor persoana care a creat opera. Autorul se bucură pe tot timpul vieții sale de dreptul de autor. Dreptul de autor ia naștere din momentul când opera a luat forma de manuscris, schiță, temă, tablou ori alta formă concretă”.

³³ Ș. Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în sec. al XV-lea*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1954, p. 54, citat de V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 114.

³⁴ O astfel de excepție s-a aplicat în cazul unui privilegiu de exploatare a unei mașini de treierat acordat dr. Zucker din București, Ioan Cameniță. Un alt privilegiu din anul 1890 se acordă lui Rudolf Kopetzki pentru drept de fabricare și importare a „*lampelor, felinarelor și mașinilor de lampe stingătoare*”. *Protecția*

Până în acest moment din istorie nu se recunoaște însă decât un drept de exploatare a invențiilor, așa cum se observă mai sus, nu și recunoașterea calității de inventator cu drepturile aferente pe care le cunoaștem astăzi. Abia la sfârșitul sec al XIX-lea, apelând la procedura utilizată în alte state, s-au eliberat brevete și pentru români.

În anul 1906 este adoptată prima lege asupra brevetelor de invenție, cu regulamentul de aplicare a legii³⁵. Pentru a putea fi protejată o invenție, era necesară îndeplinirea unor condiții cum ar fi noutatea și posibilitatea de a o utiliza³⁶. Brevetul era eliberat de Serviciul de brevete din cadrul Ministerului Agriculturii, durata acestuia fiind de 15 ani (10 ani cel de perfecționare).

În anul 1974 este adoptată *Legea nr. 62 privind invențiile și inovațiile*. Brevetul se acorda de către Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci după examinarea cererii. Valabilitatea era de 15 ani, recunoscându-se calitatea de autor a invenției. Fiind perioada socialistă, inventatorii primeau recompense ca titluri științifice, medalii, promovări sau chiar bani.

Legea în vigoare astăzi, care reglementează brevetele de invenții este *Legea nr. 64 din 1991* republicată și modificată.

În ceea ce privește **mărcile**, prima reglementare în domeniu a fost *Legea asupra mărcilor de fabrică sau de comerț nr. 879 din anul 1879*³⁷. Mărcile erau definite ca fiind „semnele folosite să deosebească produsele unui industriaș de altele: sigilii, coperte, denumiri, cifre și altele asemenea” (art. 1). Nimeni nu avea dreptul potrivit legii să-și însușească marca altui comerciant sau fabricant (art. 6). Marca de fabrică era transmisibilă, iar contrafacerea acesteia era pedepsită cu amendă sau închisoare. Această lege a fost o mare realizare pentru țara noastră, fiind inclusă în primele 8 state din lume care au adoptat o lege specială în domeniu.

În anul 1967 a fost adoptată o nouă lege privind mărcile care a supraviețuit până în 1998 când a apărut legea nr. 84 din 1998 privind mărcile și indicațiile geografice, în vigoare cu modificări și astăzi.

Desenele și modelele au fost reglementate doar în anul 1992 prin Legea nr. 129. Chiar dacă reglementarea este târzie, totuși desenele și modelele erau protejate în măsura în care îndeplineau condițiile impuse de legea dreptului de autor. Convenția de la Paris revizuită în anul 1967 include desenele și modelele în categoria proprietății industriale.

invențiilor prin brevete, Ed. Academiei RSR, București, 1977, p. 17, citat de V. Roș, *Dreptul de autor... op. cit.*, p. 116.

³⁵ Legea nr. 102 din 1906 asupra brevetelor de invenții, M. Of. nr. 229 din 17 ianuarie 1906, Regulamentul de aplicare fiind aprobat prin Decretul nr. 1577 din 12 aprilie 1906 și publicat în M. Of. nr. 16 din 21 aprilie 1906.

³⁶ În anul 1906 a și fost acordat primul brevet lui I. Constantinescu pentru „Săpătoarea românească – Ștefania”, disponibil online la adresa

<http://www.cunoastelumea.ro/tezaurul-de-brevete-de-pe-strada-ion-ghica-am-avut-inventatori-care-ne-ar-fi-putut-imbogati-avem-inventii-ce-ne-ar-putea-imbogati-dar-nu-investeste-nimeni-in-imbogatirea-tarii/>.

³⁷ Legea nr. 879 din 15 aprilie 1879 „asupra mărcilor de fabrici și de comeți”, disponibil online la adresa <http://osim.ro/legis/legislatie/marci/primmrk.htm>.

OMPI – Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale

Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale – World Intellectual Property Organization – WIPO) a fost creată în 1967, cu scopul declarat de a încuraja activitatea creatoare și promovarea proprietății intelectuale oriunde în lume. Are 192 de state membre și sediul mondial în Geneva, Elveția.

OMPI a fost creată de *Convenția de creare a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale – Convention Establishing the World Intellectual Property Organization* (care a fost semnată la Stockholm în 14 iulie 1967 și confirmată la 28 septembrie 1979). În 1974 OMPI a devenit una din agențiile specializate ale Organizației Națiunilor Unite.

Organizația are drept scop:

„i) să promoveze protecția proprietății intelectuale în lume prin cooperarea dintre state, în colaborare, dacă este cazul, cu oricare altă organizație internațională;

ii) să asigure cooperarea administrativă între uniuni”.

Potrivit OMPI **Proprietatea Intelectuală cuprinde patru mari domenii**³⁸:

- a) Drepturi de autor pentru operele literare și artistice;
- b) Drepturile conexe dreptului de autor – sunt protejate ca drepturi conexe interpretările sau execuțiile artiștilor interpreți sau executanți, înregistrările sonore sau fonogramele producătorilor de astfel de înregistrări sau fonograme, emisiunile organismelor de radio și televiziune;
- c) Dreptul de proprietate industrială;
- d) Alte drepturi de proprietate intelectuală neincluse în primele categorii.

³⁸ C. Anechitoae, *op. cit.*, p. 75.

Capitolul II

DREPTUL DE AUTOR

Dreptul de autor este cel mai cuprinzător drept de proprietate intelectuală, cel mai amplu reglementat.

Reglementarea o regăsim în **Legea nr. 8 din 1996**³⁹ privind *drepturile de autor și drepturile conexe*. Art. 1 alin. (1) din Lege stipulează că „**dreptul de autor poartă asupra operelor literare, artistice și științifice și asupra altor opere de creație intelectuală**”. Acest drept care conține două laturi, una nepatrimonială, morală și una patrimonială este garantat de lege.

Printre **normele internaționale** în domeniul dreptului de autor amintim: Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (1886), Convenția de la Roma pentru protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune (1961), Convenția de la Geneva pentru protecția producătorilor de fonograme împotriva reproducerii neautorizate a fonogramelor lor (1971), Convenția de la Bruxelles referitoare la distribuirea semnalelor purtătoare de programe, transmisie prin satelit (1974), Tratatul de la Geneva privind înregistrarea internațională a operelor audiovizuale (1989), Tratatul OMPI cu privire la dreptul de autor (TDA – 1996), Tratatul OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele (TIEF – 1996), Tratatul OMPI privind drepturile de autor 1996 („WCT”).

De asemenea, **dreptul comunitar** este un izvor important al dreptului proprietății intelectuale și în speță a dreptului de autor⁴⁰.

Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE.

Directiva (UE) 2019/789 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 de stabilire a normelor privind exercitarea dreptului de autor și a drepturilor conexe, aplicabile anumitor transmisii online ale organismelor de radiodifuziune și anumitor retransmisii ale programelor de televiziune și radio și de modificare a Directivei 93/83/CEE a Consiliului pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE.

Directiva (UE) 2017/1564 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 septembrie 2017 privind anumite utilizări permise ale anumitor opere și ale altor obiecte ale protecției prin drept de autor și drepturi conexe în beneficiul persoanelor nevăzătoare, cu deficiențe de vedere sau cu dificultăți de citire a materialelor imprimare și de modificare a Directivei 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională.

Directiva 2014/26/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe și acordarea

³⁹ Text republicat în M. Of. nr. 489 din 14 iunie 2018.

⁴⁰ C.R. Romițan, P.G. Buta, *Drept român și comunitar al proprietății intelectuale. Dreptul de autor și drepturi conexe. Culegere de acte normative*, Ed. C.H. Beck, București, 2008.